

SES
School voor
Educatieve Studies

▶▶ **UHASSELT**

Project KBS – Art of teaching UCLL en EM Economie UHasselt

Webinar: Duik met je leerlingen in de
wereld van duurzaam beleggen

11 juni 2024

INHOUD

- Partners project
- Kadering van de lessenreeks binnen modernisering secundair onderwijs
- Transformatief leren binnen duurzaamheidseducatie
- Voorstelling lessenreeks met toelichting testcases in secundair onderwijs

**WEBINAR: DUIK MET JE LEERLINGEN IN DE
WERELD VAN DUURZAAM BELEGGEN**
ART OF TEACHING

PRAKTISCH

- Graag camera en microfoon uit tijdens de presentatie
- Vragen kunnen tussendoor in de chat gesteld worden
- Presentatie wordt verzonden na webinar
- Tijd voor vragen en suggesties op einde van webinar

Partners project

Kadering SO

Transformatief leren

Lessenreeks

Partners project

- Koning Boudewijnstichting
- Expertisecentrum Art of Teaching & Smart Organisations Hogeschool UCLL
- Educatieve Master Economie UHasselt
- Testscholen

MEDEWERKERS PROJECT

- UCLL: Karolien Vlayen – Siem de Ruijter
- UHasselt:
  - Prof. Dr. Tom Kuppens
  - Studenten Educatieve master Economie:
    - Niels Lambrix
    - Victor Hendrickx

KONING BOUDEWIJNSTICHTING

Fonds voor Financiële Geletterdheid 2021

EXPERTISECENTRA UCLL

TESTSCHOLEN

- Lerarenopleiding
  - UHasselt – studenten educatieve master economie
  - UCLL – studenten educatieve bachelor economie
- VIIO Tongeren – 5 Bedrijfswetenschappen
- SAB Bree – 5 Commerciële Organisatie

Partners project

Kadering SO

Transformatief leren

Lessenreeks

Kadering lessenreeks binnen modernisering SO

- Doelstelling project en lessenreeks
- Koppeling met sleutelcompetenties
- Inhoudelijke achtergrond voor leraren

SES
School voor
Educatieve Studies

▶▶ **UHASSELT**

DOELSTELLING PROJECT EN LESSENREEKS

Koning Boudewijn Stichting Fonds voor Financiële geletterdheid

Dankzij de nieuwe eindtermen 'Economische en financiële competenties' krijgen jongeren financiële kennis en vertrouwen, die hen zullen helpen om op verschillende momenten in hun leven doordachte financiële keuzes te maken. Het Fonds voor Financiële Geletterdheid wil verenigingen en organisaties die samenwerken met secundaire scholen in de Vlaamse Gemeenschap aanmoedigen om op een creatieve en originele didactische manier financiële onderwerpen, vragen en concepten bij de jongeren te brengen.

DOELSTELLINGEN PROJECT EN LESSENREEKS

Visie UCLL en EM UHasselt bij de opstart van het project

De nieuwe financiële sleutelcompetenties zetten in op een sterkere financiële achtergrond voor alle leerlingen secundair onderwijs. Gecombineerd met sleutelcompetenties die focussen op duurzaamheid, krijgt het onderwerp “duurzaam beleggen” dan ook een plaats binnen de nieuwe eindtermen. Dit project brengt expertise van financiële experts en vakdocenten economie samen om een educatief pakket uit te werken waar zowel (toekomstige) leerkrachten als leerlingen mee aan de slag kunnen.

DOELSTELLINGEN PROJECT EN LESSENREEKS

Testaankoop prijst aandelen in wapenindustrie aan: "Mensen moeten zelf beslissen in welke bedrijven ze investeren"

[Home](#) > [Sparen en beleggen](#)
Wat is duurzaam beleggen?

Aangepast op 13 maart 2024

Wat is duu

Een opvallend advies in de laatste nieuwsbrief van Testaankoop: volgens de consumentenorganisatie zou het momenteel het ideale moment zijn om te investeren in de wapenindustrie. Gezien de huidige situatie in Oekraïne en het Midden-Oosten, doet dat de wenkbrauwen fronsen.

Ine Philippe

wo 18 okt 2023 11:10

Opvallende t twintigers en duurzaam beleggen

Elke spaarder of belegger is geïnteresseerd in het rendement van zijn of haar portefeuille. Maar niet iedereen hecht evenveel belang aan het duurzame karakter ervan. En wat blijkt? Duurzaam investeren valt vooral bij jongeren en vrouwen in de smaak.

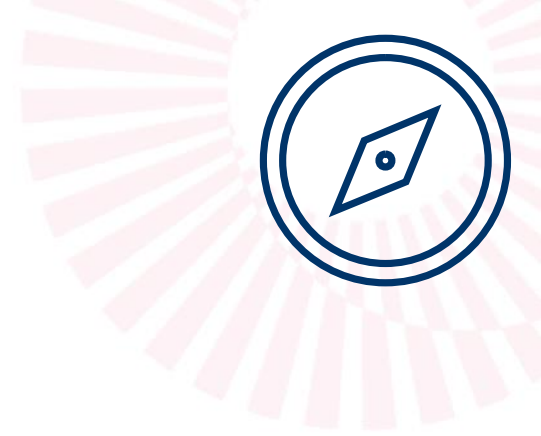
De Standaard

<https://www.standaard.be> > dmf20240313_95305545

Duurzaam beleggen begint met kritische vragen stellen

15 mrt 2024 — Met de campagne 'Voor het klimaat telt elke cent' willen journalist Jasper Vekeman en UCLL-docent Siem De Ruijter hun 'Duurzaam beleggen ...

KOPPELING SLEUTELCOMPETENTIES

∨ [Aso, kso, tso](#) > [Finaliteit doorstroom](#) > [Economische en financiële competenties](#) > [Eindtermen](#)

🔗 [Algemene info](#)

🔗 [Uitgangspunten](#)

- > 11.01 De leerlingen beargumenteren binnen een persoonlijk of gezinsbudget keuzes bij aankopen rekening houdend met de totale kostprijs en de financieringskost.
- > 11.02 De leerlingen vergelijken sparen en beleggingsvormen op het vlak van risico en rendement.
- > 11.03 De leerlingen lichten gevolgen van het werken met een arbeidsovereenkomst toe.
- > 11.04 De leerlingen lichten verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij een schadegeval toe.
- > 11.05 De leerlingen illustreren het marktmechanisme op de productmarkt.
- > 11.06 De leerlingen lichten toe hoe de overheid via inkomsten en uitgaven een impact heeft op de samenleving en ongelijkheid tracht te beperken.

Doelstelling 11,05 niet in A-finaliteit

∨ [Aso, kso, tso](#) > [Finaliteit doorstroom](#) > [Duurzaamheid](#) > [Eindtermen](#)

🔗 [Algemene info](#)

- > 0000 Omwille van de verwevenheid van deze sleutelcompetentie met andere sleutelcompetenties zoals sleutelcompetentie 6 'Competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie', sleutelcompetentie 7 'Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven', sleutelcompetentie 9 'Competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn' zijn er geen aparte eindtermen geformuleerd.

DOELSTELLINGEN PROJECT EN LESSENREEKS

- Afzwakking van sleutelcompetenties na herziening van de eindtermen → jammer!
- Combineren van sleutelcompetenties
  - Economische en financiële competenties
  - Duurzaamheid
- Economische geletterdheid – Financial competence framework for adults in the European Union
- We zorgen voor dat tikkeltje extra dat volgens ons nodig is!

FINCOMP VOOR VOLWASSENEN

11 JANUARY 2022

Financial competence framework for adults in the European Union

Onderwerp	Bewustzijn, kennis en begrip	Vaardigheden en gedrag	Zelfvertrouwen, motivatie en attitude
	<p>Beleggingen kiezen en diversifiëren</p> <p>190. Weet wat de kenmerken van verschillende beleggingsproducten zijn, met inbegrip van risiconiveaus, liquiditeit, verwachte prestaties en duurzaamheidskenmerken of kan deze gemakkelijk achterhalen</p> <p>191. Weet dat voor beleggingsproducten en -diensten vergoedingen, commissies en andere kosten in rekening kunnen worden gebracht en dat deze posten afhankelijk van de aanbieder en het verkoopkanaal kunnen variëren</p> <p>192. Weet dat de prijzen voor hetzelfde beleggingsproduct per aanbieder en verkoopkanaal kunnen verschillen</p> <p>193. Weet dat verschillende beleggingsproducten verschillende duurzaamheidskenmerken kunnen hebben (ecologische, sociale en governancekenmerken)</p> <p>194. Begrijpt de voordelen van het aanhouden van een gespreide beleggingsportefeuille</p> <p>195. Weet waarom het belangrijk is om bij beleggingen rekening te houden met de algemene activaspreiding</p> <p>196. Beseft dat er verschillende makelaars en handelsinstrumenten bestaan die via verschillende traditionele en digitale middelen toegankelijk zijn</p>	<p>197. Neemt risico, prestatie, kosten en andere beleggingskenmerken in aanmerking bij het beheren en monitoren van beleggingen</p> <p>198. Monitort beleggingen periodiek en stuurt deze zo nodig bij</p> <p>199. Is in staat om rekening te houden met persoonlijke voorkeuren met betrekking tot beleggingsdoel, risicotolerantie, tijdshorizon en duurzaamheid bij het nemen van een beleggingsbeslissing</p> <p>200. Kan relevante en betrouwbare informatie achterhalen om beleggingsbeslissingen te onderbouwen</p> <p>201. Onderzoekt potentiële beleggingen</p> <p>202. Stelt een gediversifieerde portefeuille samen</p> <p>203. Is in staat verschillende beleggingsproducten zoals pensioenen, levensverzekeringen, kapitaalverzekeringen, collectieve beleggingen of andere beleggingsproducten te combineren, waar van toepassing</p>	<p>204. Durft en is gemotiveerd om onderzoek te doen naar potentiële beleggingen alvorens zich vast te leggen</p> <p>205. Durft en is gemotiveerd om de mate van duurzaamheid van beleggingsproducten te vergelijken aan de hand van bijvoorbeeld andere normen, labels of ratings</p> <p>206. Durft en is gemotiveerd om vraagtekens te zetten bij beleggingen die te mooi lijken om waar te zijn</p> <p>207. Durft en is gemotiveerd om de beleggingsportefeuillesamenstelling van pensioenfondsen, levensverzekeringen, kapitaalverzekeringen, collectieve beleggingen of andere beleggingsproducten te vergelijken om de geschiktheid ervan op holistische wijze te beoordelen</p> <p>208. Durft en is gemotiveerd om zich bij het eigen beleggingsgedrag niet te laten leiden door de vrees om iets</p>

FINCOMP VOOR VOLWASSENEN

Duurzaamheidsvoorkeuren

497. Is in staat zijn/haar eigen duurzaamheidsvoorkeuren te bepalen, met gebruik van betrouwbare en gereguleerde informatie

498. Is in staat de eigen voorkeuren voor financiële producten uit te leggen (bv. in termen van risico of voorkeuren, inclusief de eigen duurzaamheidsvoorkeuren)

499. Streeft ernaar financiële producten en diensten te kiezen die stroken met de eigen duurzaamheidsvoorkeuren

Duurzaamheidslabels en -normen

500. Is zich bewust van het bestaan en de betekenis van verschillende normen en labels voor duurzame producten

503. Maakt aan de hand van zijn/haar duurzaamheidsvoorkeuren weloverwogen beslissingen inzake financiële producten

504. Is gemotiveerd om bestaande normen en labels te onderzoeken en de betekenis ervan te begrijpen

501. Is zich ervan bewust dat er naast de normen in de EU-wetgeving ook normen kunnen zijn die zijn vastgelegd in bedrijfspraktijken, die al dan niet in overeenstemming kunnen zijn met de normen in de EU-wetgeving

502. Is op de hoogte van het bestaan van de EU-taxonomie voor duurzame economische activiteiten

FINCOMP VOOR JONGEREN

GENERAL PUBLICATIONS

The Commission and OECD-INFE publish a joint framework for children and youth

2.4 Beleggen	Basisbeginselen van beleggen 104. Begrijpt de doelstellingen van beleggen en dat dit verschilt van sparen	105. Begrijpt wat een effectenbeurs is en in het algemeen wat kapitaalmarkten zijn en kan beleggingsproducten identificeren (aandelen, obligaties, beleggingsfondsen) 106. Is zich bewust van de risico's van beleggen	107. Kan het beleggingsrendement berekenen 108. Kan zich toegang verschaffen tot onpartijdige informatie over beleggingen (onder meer via betrouwbare digitale instrumenten) 109. Monitort de eigen beleggingen regelmatig 110. Begrijpt dat wie aandeelhouder, obligatiehouder of fondsbelegger is, rekening moet houden met de gevolgen daarvan en kent die gevolgen
	Beleggingen kiezen	111. Beseft dat in het verleden behaalde resultaten van een belegging de toekomstige prestaties niet voorspellen en dat de waarde van een belegging kan worden beïnvloed door verschillende factoren (bv. macro-economische en beleggingsspecifieke factoren)	112. Is in staat beleggingsbeslissingen te nemen op basis van het eigen beleggingsprofiel, de eigen risicotolerantie en duurzaamheidsvoorkeuren 113. Begrijpt de verschillen, belangrijkste kenmerken, fiscale behandeling, risico's en vergoedingen van verschillende activa, waaronder aandelen, obligaties, beleggingsfondsen, grondstoffen en vastgoed 114. Beseft dat verschillende soorten beleggingsaanbieders verschillende diensten verlenen en verschillende vergoedingen in rekening brengen

FINCOMP VOOR JONGEREN

	Duurzame beleggingen	118. Beseft dat sommige beleggingen duurzaamheid aspecten kunnen hebben	119. Begrijpt het concept van ESG en de drie dimensies ervan (milieu, sociaal beleid en governance) 120. Overweegt beleggingen die aansluiten bij de eigen duurzaamheid voorkeuren
	Duurzaamheidsoverwegingen	235. Beseft dat persoonlijke financiële beslissingen gevolgen hebben voor de samenleving en het milieu	236. Gaat na hoe ecologische of sociale overwegingen van invloed kunnen zijn op de persoonlijke financiële situatie (bv. kosten van biologische producten, vermindering van afval enz.)
			237. Begrijpt maatschappelijke doelstellingen in verband met duurzaamheid (bv. netto-nul) en de gevolgen voor het economische en financiële klimaat
			238. Houdt bij persoonlijke financiële beslissingen rekening met ecologische, sociale of governance-overwegingen

KOPPELING MET LEERPLANNEN

- KOV: Financieel economische vorming 3de graad D en D/A
- KOV: Maatschappelijke vorming 3de graad A
- GO!: 3de graad basisvorming D
- GO!: 3de graad Bedrijfswetenschappen

LPD 2 De leerlingen vergelijken sparen en beleggingsvormen op het vlak van risico en rendement.

★ Inflatie

Wenk: Er zijn meerdere redenen om geld opzij te zetten, en dat hoeft niet altijd op een klassieke spaarrekening te zijn. Daarbij kan je courante beleggingsvormen zoals aandelen of obligaties onder de aandacht brengen.

Wenk: Inflatie tast de waarde van geld aan dat niet onmiddellijk wordt uitgegeven, zoals spaargeld. Een belegging in aandelen kan minstens evenveel of meer rendement genereren dan de inflatie. Je kan leerlingen daarop wijzen als ze een spaarrekening en courante beleggingsvormen vergelijken met elkaar.

Wenk: Bij de keuze van beleggingsvormen kan je één courante (bv. aandeel) en één wat meer alternatieve vorm (bv. kunst, wijn, goud, vastgoed ...) passend bij de interesses van leerlingen of hun studierichting ter sprake brengen.

Extra: Dit leerplandoel biedt kansen om leerlingen te laten nadenken over duurzaam beleggen en over criteria waaraan beleggingen op dat vlak moeten voldoen.

Extra: Leerlingen beseffen dat beleggingen sterk gecommmercialiseerde producten zijn, wat betekent dat ze zich beter kritisch opstellen ten opzichte van financiële raadgevers zoals banken en finfluencers. Bovendien kunnen financiële instellingen ook in moeilijkheden geraken wat mogelijk gevolgen heeft voor het gespaarde of

LPD 12 De leerlingen vergelijken sparen en beleggingsvormen op het vlak van risico en rendement.

★ Inflatie.

Duiding: Inflatie zorgt ervoor dat het leven duurder wordt en dat je met hetzelfde geld minder kan kopen. In die zin houdt een spaarrekening een risico in. Een belegging in aandelen of andere producten kan minstens evenveel of meer rendement genereren dan de inflatie, maar houdt ook gevaren in.

Wenk: Er zijn meerdere redenen om te sparen. Dat hoeft niet altijd op een klassieke spaarrekening te zijn. Je kan courante beleggingsvormen zoals aandelen en obligaties onder de aandacht brengen.

Wenk: De website van Wikifin biedt interessant educatief materiaal en simulatietools rond budget, sparen en beleggen.

Extra: Naast risico en rendement spelen factoren zoals beschikbaarheid een rol. Zo is beleggen enkel aangewezen als iemand het geld op langere termijn kan missen.

GO!: 3DE GRAAD BASISVORMING – D EN D/A

BV3_11.02

11.02

De leerlingen vergelijken sparen en beleggingsvormen op het vlak van risico en rendement.

- inflatie
- beleggersprofiel

analyseren

BV3_11.02

11.02

De leerlingen vergelijken sparen en beleggingsvormen op het vlak van risico en rendement.

- inflatie
- beleggingsprofiel

analyseren

GO!: 3DE GRAAD BEDRIJFSWETENSCHAPPEN

WD3_16.01.10

16.01.13

De leerlingen leggen vraag en aanbod op de geld- en kapitaalmarkt uit.

- vraag en aanbod van kapitaal, prijsvorming, beïnvloedende factoren
- prijsvorming in de realiteit
- aandelen, obligaties, beleggingsfondsen: kost, waardering, opbrengst, risico
- duurzame beleggingen

begrijpen

INHOUDELIJKE ACHTERGROND VOOR LERAREN

www.duurzaambeleggen.academy

Duurzaam Beleggen
Academy

E-learning ▾

Webinars

Events

Blog

Over ons

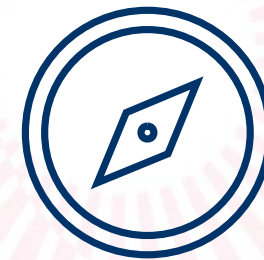
Contact

Word een deel van de oplossing

E-learning duurzaam beleggen

[Ontdek onze klimaatcampagne →](#)

[Download gratis ebook →](#)

Duurzaam Beleggen Academy

Financiële
geletterdheid: beter
sparen en beleggen

Duurzame
financiële keuzes
promoten

Impact door bij
te dragen aan
oplossingen

INHOUDELIJKE ACHTERGROND VOOR LERAREN

The screenshot displays the Duurzaam Beleggen Academy website interface. At the top, the logo 'D B A' is visible, along with navigation links for 'E-learning', 'Webinars', 'Blog', 'Over ons', and 'Contact'. A user profile for 'Jasper' is shown in the top right corner. The main content area features a grid of 11 e-learning modules, each with a title, number of chapters, completion status, and last activity date.

Module Title	Chapters	Status	Last Activity
Duurzaam sparen en beleggen	6	100% Voltooid	op juli 11, 2022
Duurzaam sparen	5	100% Voltooid	op september 24, 2022
Verschillende strategieën om...	10	100% Voltooid	op september 24, 2022
Duurzaam pensioensparen	5	100% Voltooid	op juli 11, 2022
Duurzame beleggingsfondsen	5	100% Voltooid	op september 24, 2022
Duurzame passieve fondsen	5	80% Voltooid	op september 20, 2022
Duurzame obligaties	5	60% Voltooid	op augustus 23, 2022
Duurzame aandelen	5	80% Voltooid	op juni 1, 2022
Duurzame alternatieven	5	40% Voltooid	op oktober 6, 2022
Het bredere plaatje	5	100% Voltooid	op oktober 7, 2022
Informatie voor duurzame beleggers	5	100% Voltooid	op oktober 7, 2022

INHOUDELIJKE ACHTERGROND VOOR LERAREN

Cursusaanbod

Leer hoe je een verschil kunt maken door duurzame keuzes te maken met je geld.

€ 59

Duurzaam beleggen via je bank

In deze e-learning leer je alles over hoe je in gesprek kan gaan met je bank en een fonds kan vinden dat duurzaam belegt zoals jij het wilt.

Meer info

€ 225

Leer zelf duurzaam beleggen

In deze e-learning leer je alles over duurzaam beleggen en over hoe je zelf aan de slag kunt als duurzame belegger.

Meer info

€ 25

Duurzaam beleggen voor studenten

Met deze e-learning kunnen studenten aan een voordelig tarief kennis alles leren over duurzaam sparen en beleggen.

Meer info

← Wij geven gratis toegang aan docenten en studenten voor de e-learning 'Duurzaam beleggen voor studenten'

Interesse?
Stuur mail naar siem.deruijter@ucll.be

Partners project

Kadering SO

Transformatief leren

Lessenreeks

Transformatief leren

- Transformatie in je persoonlijk leven
- Van kennisoverdracht naar transformatief leren

SES
School voor
Educatieve Studies

▶▶ **UHASSELT**

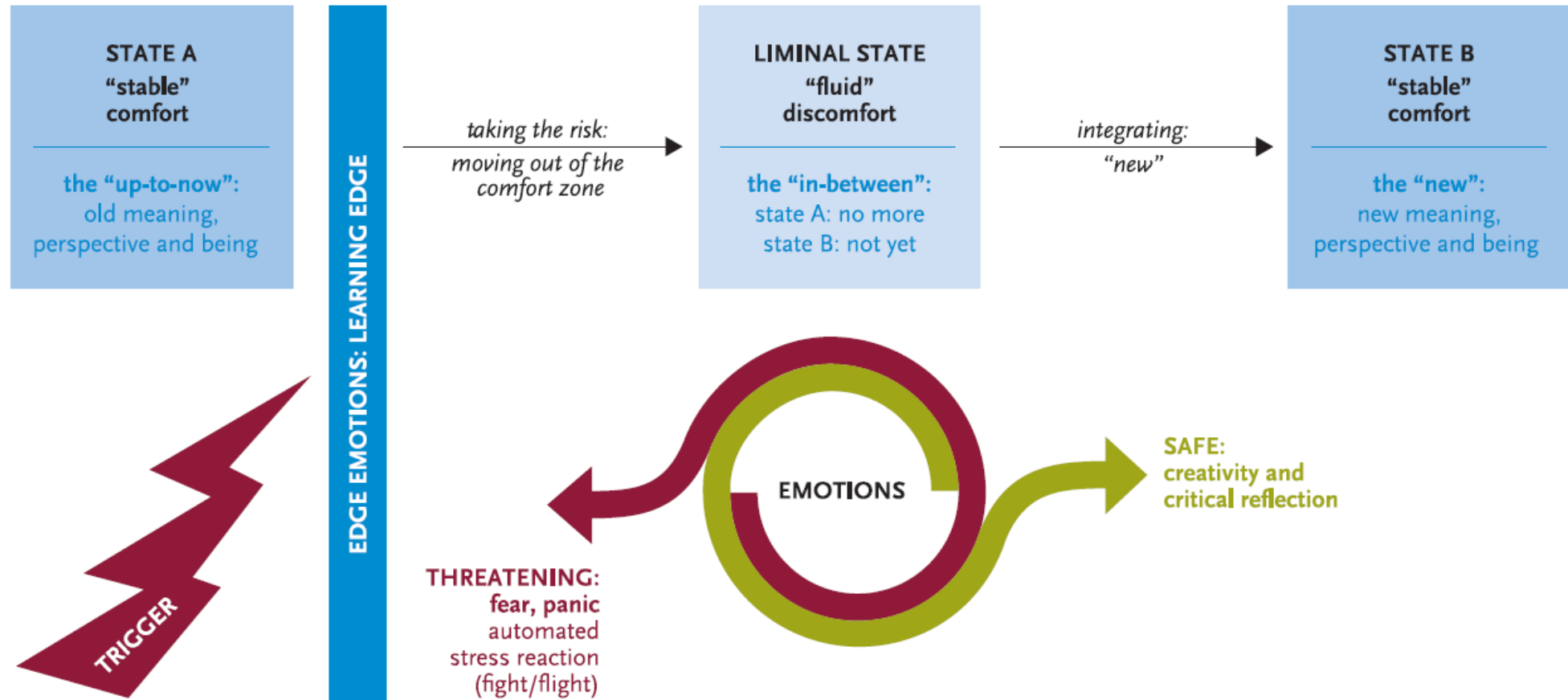
TRANSFORMATIE IN JE PERSOONLIJK LEVEN

- Denk aan een moment dat je echt geraakt heeft
- Hoe heeft dit je leven gewijzigd?
- Wat is er gewijzigd in je levensvisie/beeld op de wereld?

VAN KENNISOVERDRACHT NAAR TRANSFORMATIEF LEREN

Bron: Förster, Zimmermann & Mader (2019) Transformative teaching in Higher Education for Sustainable Development: facing the challenges. GAIA 28/3: 324-326.

Partners project

Kadering SO

Transformatief leren

Lessenreeks

Kadering lessenreeks binnen modernisering SO

- Inhoud educatief pakket duurzaam beleggen
- Jullie feedback / suggesties

SES
School voor
Educatieve Studies

▶▶ **UHASSELT**

OVERZICHT LESSENPAKKET (INDICATIEF)

Lesuur	Inhoud
Lesuur 1	<ul style="list-style-type: none"> • Aanknopings-/motivatiefase • Expertgroepen<ul style="list-style-type: none"> • Beleggingsproducten (aandelen, obligaties, pensioensparen) • Strategieën duurzaam beleggen – info & discussie
Lesuur 2	<ul style="list-style-type: none"> • Beleggingsfondsen - OLG • Stamgroepen<ul style="list-style-type: none"> • Kennisdeling beleggingsproducten • Oefening rond strategieën duurzaam beleggen
Lesuur 3	<ul style="list-style-type: none"> • Formatieve evaluatie kennis lesuur 1+2 • Opmaak beleggersprofiel • Groepsopdracht: beleggingsadvies Pommeliers Thijs
Lesuur 4	<ul style="list-style-type: none"> • Groepsopdracht: beleggingsadvies Pommeliers Thijs (vervolg) • Individuele opdracht: eigen beleggingsportefeuille • Nabespreking opdrachten

AANKNOPINGS-/MOTIVATIEFASE

Beginsituatie inventariseren

- Voorkennis over beleggen & duurzaamheid
- Beleggingsvoorkeuren

(vb via Wooclap of Mentimeter)

AANKNOPINGS-/MOTIVATIEFASE

1

Waar denk je aan bij het woord BELEGGEN?

INVESTEREN
banken
fondsen
obligaties
aandelen
Winst
aandele
GELD
KAPITAAL

2

Stel: je wint 50 000 EUR bij de loterij en wil dit geld gaan beleggen. In welke bedrijven/sectoren zou je deze som beleggen?

Hoe zou je hiermee aan de slag gaan?

3

Waar denk je aan bij het woord DUURZAAMHEID?

arbeidsomstandigheden
greta thunberg
ESG criteria
milieu
energie
meer belastingen

TIPS

- Bereid leidvragen voor het OLG errond goed voor. (zie leerkrachtenbundel)
- Check in OLG ook of er bedrijven/sectoren zijn waar leerlingen niet in zouden investeren.

AANKNOPINGS-/MOTIVATIEFASE

Schijnbare paradox tussen beleggen en duurzaamheid
'uitspelen' via onderstaande krantenkop

Van 'stable comfort' naar 'liminal state' (transformatief leren)

**Testaankoop prijst aandelen in wapenindustrie aan:
"Mensen moeten zelf beslissen in welke bedrijven ze
investeren"**

Een opvallend advies in de laatste nieuwsbrief van Testaankoop: volgens de consumentenorganisatie zou het momenteel het ideale moment zijn om te investeren in de wapenindustrie. Gezien de huidige situatie in Oekraïne en het Midden-Oosten, doet dat de wenkbrauwen fronsen.

TIPS

- Vraag aan leerlingen wat deze krantenkop met hen doet.
- Benadruk dat beleggen een individuele keuze is/blijft.
- Baken de discussie tijdig af. (gezien de mogelijke gevoeligheid van het thema)

WAAR WERKEN WE NAARTOE?

Leerlingen zullen in de rol van beleggingsadviseur kruipen in lesuur 3 & 4

- Voor Pommeliers Thijs *
  - Duurzaam ingesteld
  - Succesvol persoon (= budget om te beleggen?)
- Voor zichzelf

TIPS

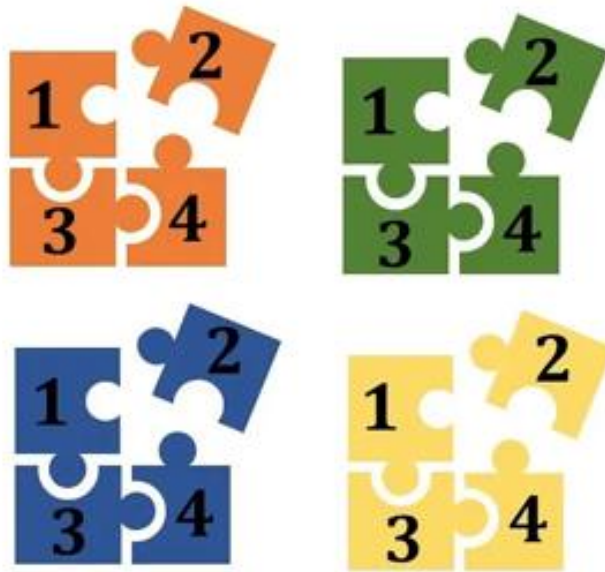
- Gebruik dit als een soort teaser, zo kan je de leerlingen een doel voor ogen houden.
- Laat leerlingen eens gokken naar de kostprijs van een optreden van Pommeliers.
(van 12 500 EUR in zomer 2023 naar 25 000 EUR in zomer 2024)

* = vrijblijvend advies natuurlijk

→ Pommeliers werd niet gecontacteerd voor deze opdracht 😊

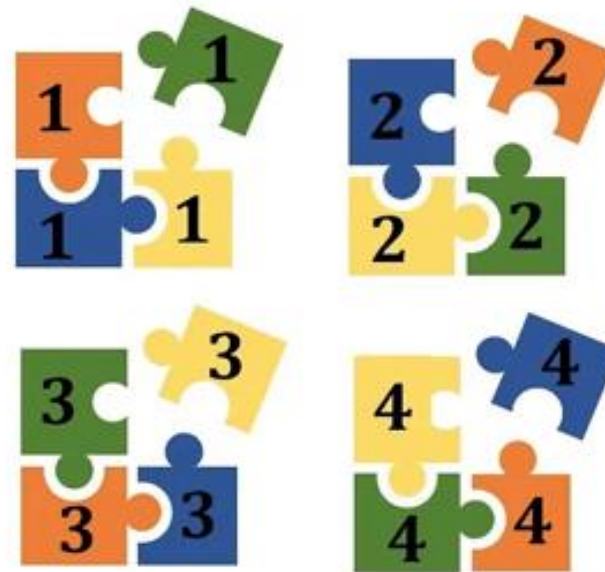
AAN DE SLAG MET DE JIGSAW-METHODE

EXPERTGROEPEN

Small groups work on a common task

STAMGROEPEN

Group members move to new groups to share what they learned

WERKEN IN EXPERTGROEPEN

Praktisch:

- Verdeel de klas in groepjes van 3 à 4 leerlingen
- Wijs elk groepje 1 van deze experttopics toe:
  - Aandelen
  - Obligaties
  - Pensioensparen
- Geef (online) toegang tot de werkbundel van hun experttopic
- Laat deze bundels autonoom doorlopen en invullen (voorzie minstens 25min)

WAT ZIT ER IN DE WERKBUNDEL? (EXPERTGROEP)

---

1. Introvideo rond beleggingsproduct & begeleidende vraagjes rond:
  - (potentieel) rendement
  - risico's
  - een duurzaamheidsaspect van het beleggingsproduct

→ Er worden ook hulpbronnen (websites) vermeld om opzoekwerk te faciliteren
2. Korte uitleg + discussievraag over 2 of 3 (van de 7) strategieën voor duurzaam beleggen
(per experttopic zijn verschillende strategieën opgenomen in werkbundel)

Vb. Kies een bedrijf dat je bewondert vanwege zijn positieve impact op de samenleving of het milieu. Welke impact heeft dit bedrijf? En aan welke Sustainable development Goal voldoet dit?

STRATEGIEËN VOOR DUURZAAM BELEGGEN

---

1. Negatieve screening of uitsluiting
2. Norm-based screening
3. ESG-integratie
4. Best-in-class
5. Thematisch duurzaam beleggen
6. Impactbeleggen (en sociale investeringen)
7. Actief aandeelhouderschap

Voorbeeld van discussievraag rond Impactbeleggen:

Kies een bedrijf dat je bewondert vanwege zijn positieve impact op de samenleving of het milieu. Welke impact heeft dit bedrijf? En aan welke Sustainable development Goal voldoet dit?

WERKEN IN EXPERTGROEPEN

TIPS

- **Durf werken met rollen voor leerlingen (vb moderator, opzoeker, invulverantwoordelijke, ...)**
→ zorg voor duidelijke verwachtingen rond hun rol
- **Wijs leerlingen op hun verantwoordelijkheid als expert in latere stamgroep!**
- Aandacht voor praktische details op voorhand! (vb online beschikbaarheid bundels, groepsindeling, ...)
- Leerlingen kunnen best simultaan in hetzelfde online document werken.
- Voldoende tijd voorzien voor strategieën van duurzaam beleggen!

BELEGGINGSFONDSEN (VIA OLG)

- Introfilmpje Wikifin
- Surf vervolgens naar een voorbeeld van een beleggingsfonds

TIPS

- Laat leerlingen zelf alles benoemen wat ze zien op scherm dat gelinkt kan worden aan info uit introfilmpje

Evolutie van de eenheidswaarde

Technische Kenmerken

Totale activa	1.387.948.251 EUR
Eenheidswaarde	
Bij lancering	45,89 EUR
Op 28/03/2024	118,81 EUR
Instapkosten	Max 3,00%
Beheerskosten	2,14%
Taks op de premie	2,00%
Oprichtingsdatum	21/04/1997
ISIN-Code	BE0389406480
SRW-Code	389406-48

Risicoklasse

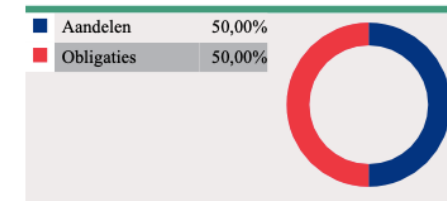

* De risicoklasse ligt tussen 1 en 7 (waarbij 7 overeenstemt met het

Geannaliseerd rendement

Sinds creatie	YTD	1 jaar	3 jaar	5 jaar	10 jaar
3,60%	5,20%	13,34%	0,70%	3,48%	3,70%

Asset Allocatie

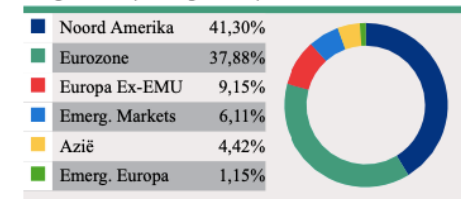
Sectoriële spreiding

Informatietechnologie	12,65%
Financiën	8,32%
Consumptie (Duurzaam)	7,37%
Gezondheidszorg	5,78%
Industrie	4,45%
Technologie	3,76%
Consumptie (Basis)	2,63%
Energie	2,51%
Materialen	1,74%
Nutsbedrijven	0,62%
Vastgoed	0,52%
Overheid	25,32%
Financiële sector	12,08%
Bedrijven	10,49%
Gewaarborgde leningen	1,66%
Absolute Return Fixed Income	0,08%

Belangrijkste aandelen

MICROSOFT CORP	1,87%
NVIDIA CORP	1,32%
AMAZON.COM INC	1,06%
APPLE INC	1,01%
META PLATFORMS INC-CLASS A	0,98%
ALPHABET INC-CL A	0,81%
PROSUS NV	0,75%
TOTALENERGIES SE	0,62%
TAIWAN SEMICONDUCTOR-SP ADR	0,48%
NOVO NORDISK A/S-B	0,44%

Geografische spreiding van de portefeuille

BELEGGINGSFONDSEN (VIA OLG)

Het transformatief leren gaat door!
 → Is **groen** wel **groen**? En **hóe groen**?

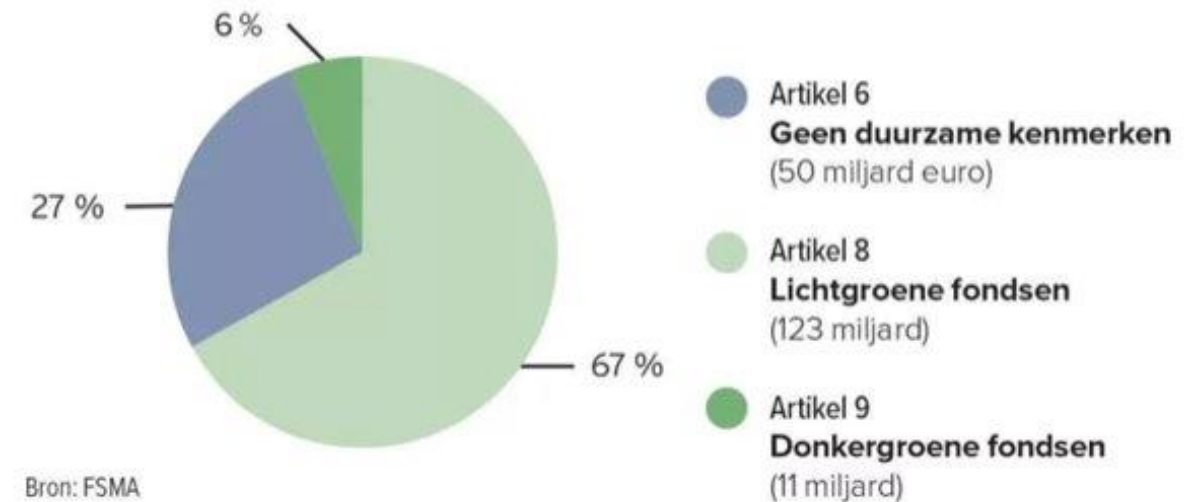
TIPS

Je kan leerlingen ook zelf laten meesurfen naar (duurzame) beleggingsfondsen. (voorzie dan wat extra tijd)

Honderden 'duurzame' fondsen misleiden Europese beleggers

Bijna de helft van de beleggingsfondsen die zichzelf duurzaam noemen, investeert in fossielebrandstofbedrijven. Dat blijkt uit onderzoek van *De Tijd* met andere Europese media, waarover de krant vandaag bericht. De Europese toezichthouder ESMA noemt die fondsen misleidend en legt nog dit jaar striktere regels op.

De fondsenmarkt in België (2022)
(in miljard euro)

WERKEN IN STAMGROEPEN

Praktisch:

- Zorg dat elke stamgroep minstens 1 expert van elk topic heeft!
- Geef deze groepjes (online) toegang tot de werkbundel van hun stamgroep
- De werkbundeltjes dienen per groep autonoom doorlopen en ingevuld te worden (voorzie minstens 25min)

WAT ZIT ER IN DE WERKBUNDEL? (STAMGROEP)

---

1. Schema dat samen ingevuld kan worden → dient als samenvatting van de bundels
→ **kan helpen bij beleggingsadvies in volgende les**
2. Benoemen van de passende strategie voor duurzaam beleggen bij 7 verschillende cases (elke 'expert' moet info delen!)
→ **bewustmakingsproces over hoe duurzaam te beleggen**
3. Bepalen onderscheidende voordelen (en nadelen) van elk beleggingsproduct
→ **kan helpen bij opdrachten rond beleggingsadvies in volgende les**

WERKEN IN STAMGROEPEN

TIPS

- Voor klassen met goede voorkennis → samenvattend schema invullen in stamgroep is mogelijk geen meerwaarde.
(je kan altijd ingevulde versie ter beschikking stellen)
- Laat expert aan niet-expert uitleggen zodat deze laatste het schema kan aanvullen.
- Werk de praktische details voor jouw klas op voorhand zorgvuldig uit!
- Voldoende tijd voorzien voor oefening rond strategieën van duurzaam beleggen!
- Corrigeer/bespreek de oefening over beleggingsstrategieën klassikaal.

FORMATIEVE EVALUATIE – DUURZAAM BELEGGEN

- Via kleine (Kahoot)quiz – individueel
- Ideaal als afsluiter les of aanknoping volgende les

1 - Quiz

Welke van onderstaande is géén strategie voor duurzaam beleggen?

2 - Waar of niet waar

Bij aandelen is het moeilijker om je verwacht rendement in te schatten dan bij obligaties. Waar of niet waar?

3 - Quiz

Bij welk financieel product kan je een belastingvermindering tot 30% ontvangen?

4 - Waar of niet waar

De Belgische staatsbon is een goed voorbeeld van een aandeel uitgegeven door de Belgische staat. Waar of niet waar?

5 - Waar of niet waar

Iemand die 100 000 EUR wil beleggen kan oww het belastingvoordeel best minstens de helft investeren in pensioensparen.

TIPS

- Zorg voor goede nabespreking van antwoorden.
- Voorzie eventueel een ludieke prijs voor de winnaar. 😊

BELEGGERSPROFIELEN

- Laat je leerlingen zelf hun beleggersprofiel samenstellen
- Op basis van vragenlijst spel Live Your Life (HO Gent)
- Zo heeft elke leerling zijn/haar eigen profiel om rekening mee te houden verderop!
  - Defensief
  - Neutraal
  - Dynamisch

10. Stel dat je 10 000 EUR belegt, welk eindbedrag is acceptabel voor jou na 10 jaar?
- a. Tussen 10.000 EUR en 11.000 EUR
  - b. Tussen 9.000 EUR en 13.500 EUR
  - c. Tussen 6.500 EUR en 18.000 EUR
  - d. Tussen 3.500 EUR en 30.000 EUR

TIPS

- Laat deze vragenlijst thuis reeds invullen ter voorbereiding van de les.

OPDRACHT BELEGGINGSADVIES

- Zelfde stamgroepen als vorige les
- Beleggersprofiel:
  - Pommeliën → wordt gegeven (dynamisch)
  - Jezelf → bepaald op basis van vragenlijst

OPDRACHT BELEGGINGSADVIES

- Beleggingsadvies Pommeliën (budget 100 000 EUR)
= in stamgroep indienen
- Beleggingsadvies jezelf (budget 50 000 EUR)
= individueel indienen
- Leerlingen moeten:
  - Min 5, max 10 producten uit lijst selecteren
  - Een % van hun budget toewijzen dat ze hierin willen beleggen
  - Hun keuzes verklaren (ook noteren!)
- Nabespreking → aan leerkracht om in te plannen

OPDRACHT BELEGGINGSADVIES

Naam financieel product	Beschrijving financieel product	Type financieel product	Verwacht rendement	Risicoscore (1= laag risico; 7 = hoog risico)	Duurzaamheidsscore (0 = laag; 5 = hoog)	Percentage in portefeuille Pommelen
AmicaTech	Technologiebedrijf dat gespecialiseerd is in AI	Aandeel	12%	6	2	
BondSafe	Overheidsobligatie met AAA-rating	Obligatie	3%	1	5	
BrightEnergy	Producent van hernieuwbare energie	Aandeel	10%	5	5	
CleanWaterBonds	Obligaties uitgegeven door waterzuiveringsbedrijven	Obligatie	4%	2	3	
ContraCorp	Multinationale onderneming in de tabaksindustrie	Aandeel	5%	3	0	
DiverseMines	Mijnbouwbedrijf met activiteiten wereldwijd	Aandeel	8%	6	1	
EcoGro	Biologische landbouwcoöperatie	Aandeel	7%	5	3	
EthicalGrowthFund	Duurzaam beleggingsfonds gericht op groei	Beleggingsfonds	9%	3	4	
FastFoodInc	Internationale fastfoodketen	Aandeel	6%	5	1	
FlexiRetire	Tak 23 pensioenspaarfonds met flexibele activaspreiding	Pensioenspaarfonds	7%	3	3	

Hoe heb je deze portefeuille voor Pommelen samengesteld? Verklaar je keuzes.

OPDRACHT BELEGGINGSADVIES

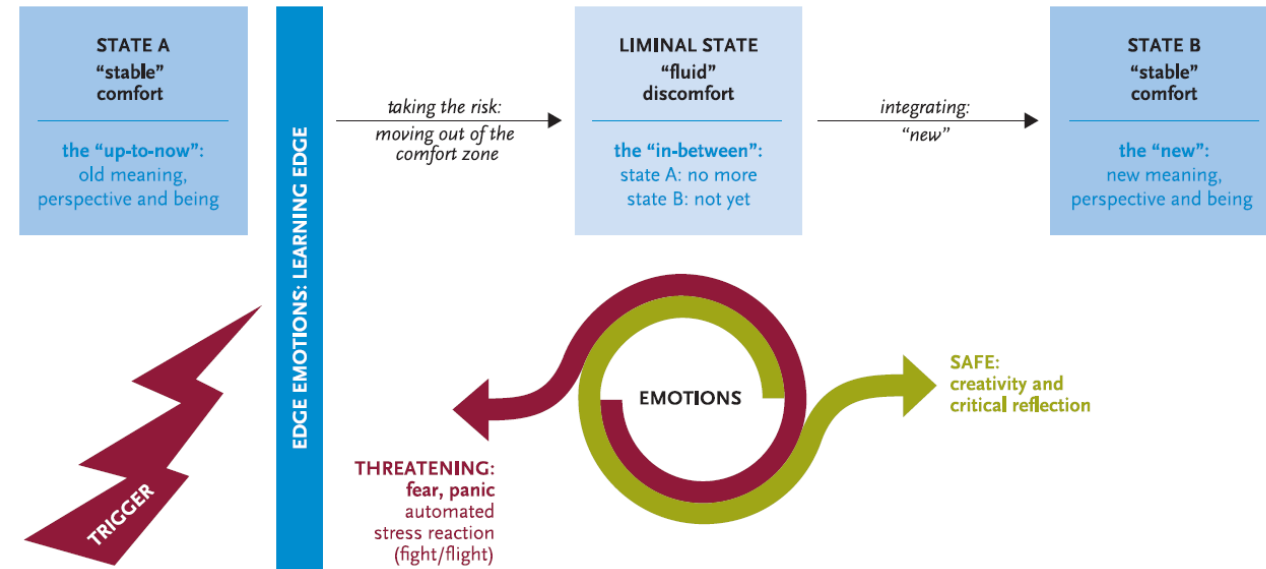

TIPS

- **Benadruk dat leerlingen hun beleggersprofiel volgen.**
- **Benadruk dat leerlingen zich niet mogen blindstaren op de sector van het bedrijf/product alleen. Potentieel rendement/risico, duurzaamheidsscore en type beleggingsproduct zijn minstens even belangrijk in deze oefening.**

TRANSFORMATIEF LEREN

- Eigen portefeuille:
Van 'liminal state'
naar 'stable comfort'
- Moeilijk kwantificeerbaar
- Voorzichtig met leerling in bepaalde richting te 'duwen'
→ aandacht voor duurzaamheid in beleggingsbeslissing
blijft een persoonlijke keuze!
- Laat leerlingen nog eens nadenken over schijnbare
paradox tussen beleggen en duurzaamheid

GEMAAKTE AANPASSINGEN OP BASIS VAN TESTFEEDBACK

- Herziening materiaal expertgroepen (minder tekst, inclusie audiovisueel materiaal)
- Toekennen rollen in expert-/stamgroepen
- Flexibel omgaan met samenvattend schema in stamgroepen
- Nabespreking cases strategieën duurzaam beleggen
- Tussentijdse Kahoot-quiz = formatieve evaluatie
- Vragenlijst beleggersprofiel = activeren leerlingen

OPPORTUNITeiten

- Leerlingen zelf op zoek laten gaan naar beleggingsfondsen
- Meer tijd voorzien voor opbouw samenvattend schema in stamgroepen (klassen met geen/beperkte voorkennis)
- Meer tijd voorzien voor discussievragen rond strategieën duurzaam beleggen → vb aparte les van maken
- Suggesties voor evaluatie:
  - Evaluatie op schriftelijke toelichting mbt gemaakte keuzes
  - Leerlingen kleine vlog laten maken
  - Leerlingen powerpoint / poster laten maken
  - ...

MATERIAAL TER UWER BESCHIKKING

- Begeleidende slides
  - Werkbundels / opdrachten / excel-bestanden
  - Handleiding leerkrachten
- Beschikbaar via [Duik met je leerlingen in de wereld van duurzaam beleggen: presentatie en materiaal | UCLL Research & Expertise](#)
- Zal verzonden worden aan deelnemers webinar

NOG ENKELE MINUUTJES VOOR FEEDBACK? 😊

<https://forms.gle/HeYxhKzt1XtozzbE9>

Fijn dat je erbij was!